

VIỆN KHOA HỌC THỐNG KÊ: TẦM NHÌN ĐẾN NĂM 2030

ThS. Nguyễn Văn Đoàn
Viện trưởng Viện KHTK

Bối cảnh

Đến nay, Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2011 - 2020 và tầm nhìn đến năm 2030 đã triển khai thực hiện được 5 năm¹ (gọi tắt là Chiến lược). Một số hoạt động quan trọng trong các chương trình hành động của Chiến lược đã hoàn thành và có ảnh hưởng tích cực đến đời sống kinh tế, xã hội của nước ta nói chung và ngành Thống kê nói riêng. Năng lực thống kê của nước ta năm 2015 đạt 82,2/100 điểm, tăng 17 điểm so với năm 2010 (năm bắt đầu xây dựng Chiến lược)². Đạt được kết quả này là công lao đóng góp tích cực của toàn bộ công chức, viên chức ngành Thống kê, trong đó Viện Khoa học Thống kê (KHTK), đơn vị chủ trì giúp Tổng cục trưởng xây dựng, tổ chức thực hiện Chiến lược phát triển Thống kê. Tuy nhiên, Chiến lược mới chỉ thực hiện được nửa chặng đường, phía trước còn khá nhiều hoạt động đang tiếp tục triển khai thực hiện đến năm 2020 và tầm nhìn đến năm 2030, trong đó có việc "đổi mới cơ cấu tổ chức của Hệ thống thống kê tập trung³ theo hướng chuyên môn hóa các hoạt động thống kê"; đặc biệt Luật thống kê mới đã được Quốc hội thông qua và có hiệu lực từ 01/07/2016. Điều này cho thấy, trong vòng 10 năm tới Hệ thống thống kê tập trung sẽ có sự thay đổi lớn về mặt tổ chức.

Trong bối cảnh nói trên, Viện KHTK là đơn vị thực hiện nhiều chức năng⁴ sẽ có tác động rất lớn về tổ chức và hoạt động của Viện. Tầm nhìn đến năm 2030, Viện KHTK sẽ trở thành Học viện Thống kê trên cơ sở sáp nhập những đơn vị có cùng chức năng nghiên cứu, đào tạo thống kê. Học viện Thống kê sẽ phát triển theo mô hình: Viện, Trường, Trung tâm. Trụ sở

¹ Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2011-2020 và tầm nhìn đến năm 2030 đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại QĐ số 1803/QĐ-TTg ngày 18/10/2011.

² Chỉ số năng lực thống kê do WB xây dựng, biên soạn và công bố định kỳ hàng năm của hơn 150 quốc gia có thu nhập trung bình trở xuống, dân số trên 1 triệu người.

³ Hệ thống thống kê tập trung bao gồm Tổng cục Thống kê, Cục Thống kê tỉnh/thành phố trực thuộc Trung ương, Chi cục Thống kê huyện/quận thuộc tỉnh/thành phố

⁴ Theo QĐ số 646/QĐ-TCTK ngày 12/06/2013, Viện KHTK có các chức năng: Nghiên cứu khoa học; xây dựng và tổ chức thực hiện Chiến lược thống kê; quản lý khoa học; quản lý chất lượng thống kê; đào tạo, bồi dưỡng nhân lực thống kê; phổ biến thông tin khoa học thống kê. Cơ cấu tổ chức gồm 5 đơn vị cấp phòng: Phòng Nghiên cứu khoa học và Chiến lược Thống kê; Phòng Quản lý khoa học và Chất lượng thống kê; Trung tâm Đào tạo, bồi dưỡng Thống kê; Trung tâm Thông tin Khoa học Thống kê; Phòng Tổ chức - Hành chính.

chính của Học viện đóng tại Hà Nội; các Trường, Trung tâm, phân viện trực thuộc Học viện trụ sở ở 03 khu vực: Bắc, Trung, Nam; Học viện sẽ đào tạo cả bậc Thạc sỹ, Tiến sỹ thống kê.

Trong vòng 05 năm tới, Viện KHTK tiếp tục hoạt động theo mô hình như hiện nay, bao gồm 05 đơn vị cấp phòng (xem ghi chú 4) sẽ tiếp tục duy trì và phát triển trên nền tảng đã tạo dựng trong suốt 40 năm qua, nhất là trong vòng 10 năm gần đây. Các hoạt động của Viện KHTK sẽ phát triển theo hướng:

- Hoạt động nghiên cứu khoa học: Nâng cao năng lực nghiên cứu khoa học theo hướng hình thành hệ thống nghiên cứu có sự tham gia của cả hệ thống thống kê. Đẩy mạnh nghiên cứu ứng dụng phương pháp luận thống kê và các quy trình thống kê tiên tiến, hiện đại. Tăng cường biên soạn và phổ biến tài liệu hướng dẫn phương pháp luận thống kê. Nghiên cứu, xây dựng và chuẩn hóa các quy trình thống kê trên cơ sở tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin. Nghiên cứu

hoàn thiện phương pháp thống kê theo lãnh thổ nhằm giảm thiểu và tiến tới khắc phục tình trạng chênh lệch số liệu thống kê kinh tế - xã hội giữa Trung ương và địa phương. Hoàn thiện phương pháp điều tra chọn mẫu theo từng lĩnh vực. Xây dựng các bảng cân đối quan trọng như bảng cân đối năng lượng, bảng cân đối lương thực, bảng cân đối liên ngành, cán cân thanh toán quốc tế... Hoàn thiện các bảng danh mục và phân loại thống kê tương thích với các bảng phân loại tương ứng quốc tế. Mở rộng việc áp dụng hệ thống tài khoản quốc gia theo phương pháp luận của Tổ chức Thống kê Liên hợp quốc Nghiên cứu nguồn dữ liệu lớn (Big data) và dữ liệu mở (Open data) để bổ sung hoặc thay thế nguồn dữ liệu truyền thống.

- Xây dựng chính sách, chiến lược phát triển thống kê: Với nhiều kinh nghiệm tích lũy được trong quá trình xây dựng và tổ chức thực hiện Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2011 - 2020 và tầm nhìn đến năm 2030, Viện KHTK sẽ tiếp tục triển khai xây dựng Chiến lược cho giai đoạn tiếp theo trên cơ sở đánh giá, tổng kết quá trình xây dựng và thực hiện Chiến lược phát triển Thống kê Việt Nam giai đoạn 2011 - 2020 và tầm nhìn đến năm 2030.

- Hoạt động quản lý chất lượng thống kê: Trên cơ sở đề xuất của Viện KHTK, Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê đã quyết định giao Viện KHTK thực hiện chức năng quản lý chất lượng thống kê từ ngày 24/06/2013 (xem ghi chú 4). Trong 3 năm qua, Viện KHTK đã triển khai một số hoạt động và đã đạt được những kết quả ban đầu khá ấn tượng, như: Nghiên cứu, áp dụng các khuyến nghị của Ủy ban thống kê Liên hợp quốc và kinh nghiệm của một số quốc gia và tổ chức quốc tế; xây dựng quy trình đánh giá chất lượng số liệu và thử nghiệm đánh giá chất lượng số liệu GDP theo Khung đánh giá chất lượng (DQAF) của Quỹ tiền tệ quốc tế (IMF); tổ chức một số cuộc hội thảo về đánh giá chất lượng thống kê với sự tham gia

4 trụ cột của thống kê thế giới Thế kỷ 21

Diễn đàn “Thống kê, tri thức và chính sách” do OECD tổ chức tại Istanbul, Thổ Nhĩ Kỳ (12/2007) đã đưa ra 4 trụ cột của thống kê thế giới Thế kỷ 21: (1) Nghiên cứu và ứng dụng khoa học thống kê; (2) Ứng dụng Công nghệ thông tin và truyền thông để chuyển tải thông tin thống kê thành tri thức của người dân; (3) Đẩy mạnh phân tích và dự báo; (4) Hợp tác quốc tế trong lĩnh vực thống kê.

của đại diện các bộ, ngành, địa phương, và các chuyên gia quốc tế về quản lý chất lượng thống kê; tập hợp và lưu trữ hơn 300 bài viết phản ánh chất lượng thống kê (trong đó có một số bài do Viện KHTK thực hiện)⁵; soạn thảo, trình Tổng cục trưởng xem xét để trình Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư trình Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án “Tăng cường quản lý nhà nước về chất lượng thống kê giai đoạn 2016-2020” vào tháng 12/2016.

Từ năm 2017 trở đi, Viện KHTK cần tăng cường nguồn lực để làm tốt chức năng tham mưu giúp Tổng cục trưởng triển khai thực hiện thành công Đề án Tăng cường quản lý nhà nước về chất lượng thống kê giai đoạn 2016-2020. Trước mắt, sẽ tập trung vào một số công việc quan trọng, gồm: Soạn thảo và trình phê duyệt các văn bản, tài liệu liên quan đến quản lý chất lượng thống kê, đặc biệt là xây dựng bộ tiêu chí chất lượng thống kê, bộ công cụ, quy trình, sổ tay đánh giá chất lượng thống kê; Đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ và kỹ năng theo dõi, đánh giá, báo cáo chất lượng thống kê; Tổ chức theo dõi hoạt động tự đánh giá chất lượng thống kê của các đơn vị; Tổ chức đánh giá độc lập chất lượng thống kê; Biên soạn và phổ biến báo cáo chất lượng thống kê quốc gia.

- Hoạt động đào tạo, bồi dưỡng sẽ phát triển theo hướng: (i) Đào tạo, bồi dưỡng theo tiêu chuẩn ngạch, bậc công chức thống kê; và đào tạo kỹ năng lãnh đạo cấp phòng và tương đương⁶ theo hình thức đào tạo trực tuyến (Online). Phát triển phần mềm quản lý đào tạo để quản lý quá trình học tập theo tiêu chuẩn ngạch bậc của từng công chức⁷; (ii) Đào tạo chuyên sâu theo từng lĩnh vực, từng bước của quy trình sản xuất thống kê⁸; (iii) Đào tạo và cấp chứng chỉ hành nghề thống kê theo quy định của Luật Thống kê 2015⁹; (iv) Liên kết với một số cơ sở đào tạo để tổ chức đào tạo trình độ thạc sỹ thống kê (Viện KHTK sẽ thực hiện một số khâu trong quá trình đào tạo Thạc sỹ, cơ sở đào tạo sẽ chịu trách nhiệm về mặt pháp lý).

- Hoạt động phổ biến thông tin khoa học thống kê: Nâng cấp Tờ Thông tin khoa học Thống kê thành Tạp chí khoa học Thống kê. Nâng cấp Trang Thông tin điện tử theo hướng bổ sung phiên bản tiếng Anh và chuyên mục hỏi đáp nghiệp vụ thống kê. Sưu tầm và phổ biến các luận án thạc sỹ, tiến sỹ chuyên ngành Thống kê và các báo cáo của các đoàn công

⁵ Truy cập trang web: <http://vienthongke.vn> để có được các sản phẩm về quản lý chất lượng thống kê do Viện Khoa học Thống kê thực hiện.

⁶ Nhu cầu đào tạo, bồi dưỡng lãnh đạo cấp phòng và tương đương của Hệ thống thống kê tập trung theo Nghị định số 18/2010/NĐ-CP ngày 05/03/2010 là rất lớn, bao gồm: Lãnh đạo cấp phòng thuộc Văn phòng và các đơn vị sự nghiệp trực thuộc TCTK (2 người x 5 phòng x 10 đơn vị); lãnh đạo cấp phòng thuộc các Cục Thống kê tỉnh/thành phố trực thuộc TW (15 người x 63 Cục); lãnh đạo Chi cục Thống kê các huyện/quận (2 người x 725 Chi cục) - Số liệu tạm tính

⁷ Phần mềm này sẽ quản lý được từng công chức đã tham gia và được cấp chứng chỉ ở những ngạch, bậc nào; còn thiếu chứng chỉ ở những ngạch, bậc nào; đăng ký nhu cầu học các lớp tiếp theo...;

⁸ Một số kỹ năng cần được đào tạo, gồm: Thu thập thông tin; kỹ năng thiết kế mẫu điều tra; kỹ năng phân tích dữ liệu; kỹ năng đánh giá chất lượng thống kê...;

⁹ Nghề Thống kê: Theo QĐ số 45/2009/QĐ-TTg ngày 27/3/2009 về phụ cấp nghề thống kê. Như vậy, Thống kê là một nghề, cá nhân và tổ chức muốn hành nghề thống kê và phải có chứng chỉ thống kê.

tác đi khảo sát, học tập kinh nghiệm, tham dự hội thảo, hội nghị ở nước ngoài và tổ chức quốc tế. Bên cạnh các ấn phẩm định kỳ, phần đầu mỗi năm ít nhất có một ấn phẩm chuyên khảo được biên soạn, phát hành. Xây dựng và từng bước thực hiện lộ trình cung cấp dịch vụ tư vấn thống kê.

Sau năm 2030, Cục Quản lý chất lượng thống kê sẽ được thành lập trên cơ sở tách Phòng Quản lý khoa học và chất lượng Thống kê nhằm đảm bảo vị thế đầy đủ trong việc giám sát, đánh giá chất lượng thống kê của các đơn vị trong Hệ thống thống kê tập trung và tổ chức thống kê ở bộ, ngành. Cục Quản lý chất lượng thống kê sẽ thực hiện các chức năng, nhiệm vụ sau:

- Tư vấn cho Tổng cục trưởng, TCTK về thực hiện chức năng giám sát, đánh giá và báo cáo chất lượng thống kê;
- Soạn thảo các văn bản pháp lý về giám sát, đánh giá và báo cáo chất lượng thống kê;
- Lập kế hoạch, tổ chức đánh giá độc lập chất lượng thống kê của các lĩnh vực thống kê được sản xuất bởi các đơn vị trong Hệ thống thống kê tập trung và tổ chức thống kê bộ, ngành;
- Tư vấn và giám sát hoạt động tự đánh giá chất lượng thống kê do các đơn vị trong Hệ thống thống kê tập trung, tổ chức thống kê bộ, ngành thực hiện;
- Tham gia vào hoạt động đánh giá đột xuất theo yêu cầu của Tổng cục;
- Thực hiện chức năng là đầu mối lưu trữ toàn bộ dữ liệu đánh giá chất lượng thống kê, bao gồm đánh giá độc lập, tự đánh giá, đánh giá đột xuất;
- Biên soạn và phổ biến báo cáo chất lượng thống kê quốc gia hàng năm và 5 năm;
- Xây dựng các chương trình, biên soạn tài liệu và tổ chức các khóa đào tạo, bồi dưỡng về giám sát, đánh giá và báo cáo chất lượng thống kê cho những công chức tham gia vào các quá trình giám sát, đánh giá chất lượng nói riêng và đội ngũ công chức viên chức ngành Thống kê nói chung để từng bước tạo ra văn hóa chất lượng trong toàn bộ Hệ thống thống kê nhà nước;
- Cấp giấy chứng nhận chất lượng thống kê.

Tóm lại, dù có thay đổi theo hướng nào đi chăng nữa cũng đều dựa trên nền tảng vững chắc, thành quả to lớn do các thế hệ công chức, viên chức và người lao động của Viện KHTK đã dày công vun đắp và tạo dựng trong suốt 40 năm qua. Trụ sở của Viện KHTK tại số 42 và 55 Tô Hiệu, Hà Đông, Hà Nội hiện nay sẽ trở thành một Trung tâm nghiên cứu, đào tạo, hội thảo, hội nghị của Thống kê Việt Nam nói riêng và quốc tế nói chung.